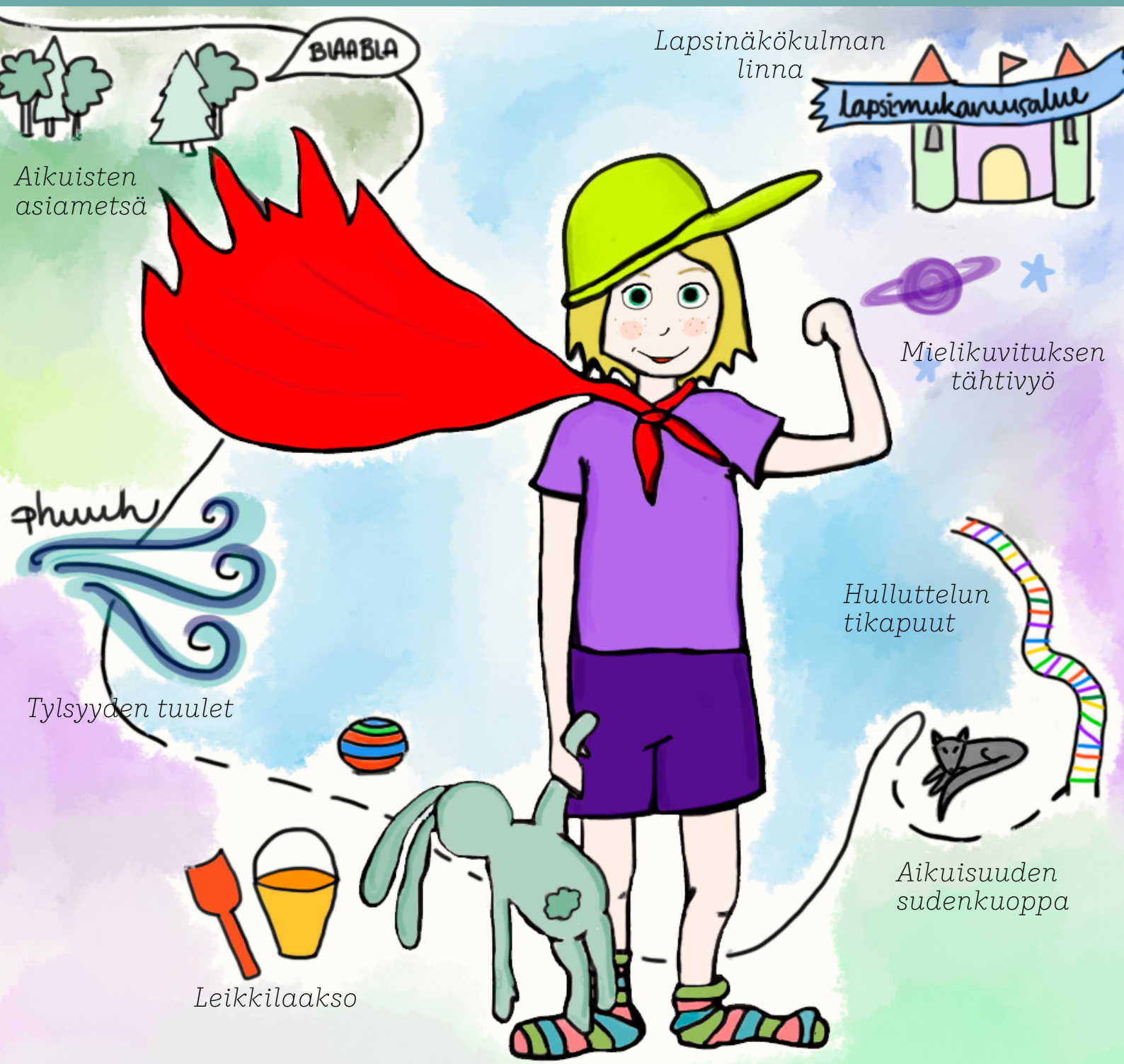

Samalle kartalle

Löydä leikkisästi lapsen luo

Pelastakaa Lapset

Alkusanat

Käsissäsi on väline, jota voit käyttää, kun haluat selvittää lapsen omia näkemyksiä hänen vahvuuksista, voimavaroista, tuen ja huolenpidon tarpeista. Välineessä olevat tehtävät eivät ole kaikki omia keksintöjämme, vaan monia niistä on eri sovelluksin käytetty lasten kanssa työskentelyssä. Olemme kokeilleet ja testanneet niistä jokaista lasten kanssa yhdessä. Väline on erityisen hyödyllinen työntekijälle tai vapaaehtoiselle, joka on tutustumassa lapseen ja pohtii, mikä olisi paras tapa auttaa lasta. Väline sopii hyvin myös esimerkiksi lapsen ja vanhemman käyttöön. Parhaimmillaan välineen käyttö vahvistaa lapsen omaa itsetuntemusta ja osallisuuden kokemusta.

Väline on kehitetty, koska lapsilla on elämästään ja itsestään tietoa, jota kenelläkään muulla ei ole. Toisinaan lasten kokemusten tavoittaminen koetaan vaikeana tai aikuiset kuvittelevat tietävänsä lasten puolesta asioita. Lapsilla on palveluissa liikaa kokemuksia siitä, että toimintatavat ovat aikuisjohtoisia tai keskitymme vain tiettyihin ennalta päätettyihin asioihin.

Välineen tavoitteena on tehdä lapsi aikuiselle näkyväksi kokonaisena ja omien kokemustensa kautta. Jokaisella meistä on vahvuuksia, voimavaroja, tuen sekä huolenpidon tarpeita, olimmepa lapsia tai aikuisia. Välineessä on huomioitu lasten yksilöllisyys, tehtävien helppous ja yksinkertaisuus sekä mielikuvituksen voima ja hauskuus. Monet tapamme lapset ovat toivoneet, että tapaamisissa eri palveluiden työntekijöiden kanssa voisi olla myös hauskaa. Lapset muistavat ne aikuiset, jotka leikkivät.

Välineen avulla lapsi saa myös tietoa omista oikeuksista ja aikuinen voi tukea lapsen oikeuksien toteutumista: lapsen oikeutta kokea olevansa hyvä sekä oikeutta leikkiä, levätä, iloita, saada hellyyttä, huolenpitoa, tukea ja turvaa.

Lähde rohkeasti kokeilemaan!

Seuraavilla askelilla pääset alkuun:

1. Lähde liikkeelle lapsesta.

2. Anna lapsen kertoa itsestään.

Esittele lapselle kuva lapsesta sivulta 2: "Tässä on lapsi. Haluatko keksiä hänelle nimen? Hänellä on paljon taitoja ja vahvuuksia, joista hän itsessään iloitsee, vähän niin kuin "supervoimia". Lisäksi hänellä on elämässään asioita, jotka tuovat hänelle iloa ja energiaa ja auttavat jaksamaan silloin-

kin kun on vähän vaikeaa. Toisinaan hän tarvitsee aikuisen tukea ja apua. Ja hänellä on oikeus saada hellyyttä ja huolenpitoa aikuisilta. Näitä kaikkia ominaisuuksia ja oikeuksia on myös sinulla!

3.

Pohtikaa asioita lapsen kanssa yhdessä. Kerro lapselle, että seuraavaksi teette yhdessä tehtäviä kuhunkin aihealueeseen (vahvuudet, voimavarat, tuen tarve ja huolenpito) liittyen. Lapsi saa valita, mistä osiosta aloitatte tehtävien teon!

4.

Ota valittuun aiheeseen liittyvä tehtäväkortti. Näytä lapselle piirroskuvat ja anna hänen valita tehtävä, mikä näyttää kivalta lapsesta. Voit tukea lasta valinnassa, jos se on hänelle vaikeaa. Kerro tehtävän idea.

5.

Tehtävän aikana tartu erityisesti siihen, mitä lapsi sanoo tai tekee. Muista, että yksikin asia on arvokasta kuulla. Lapsen esiin nostama asia saattaa olla sellainen, mikä ei tulisi sinulle mieleenkään!

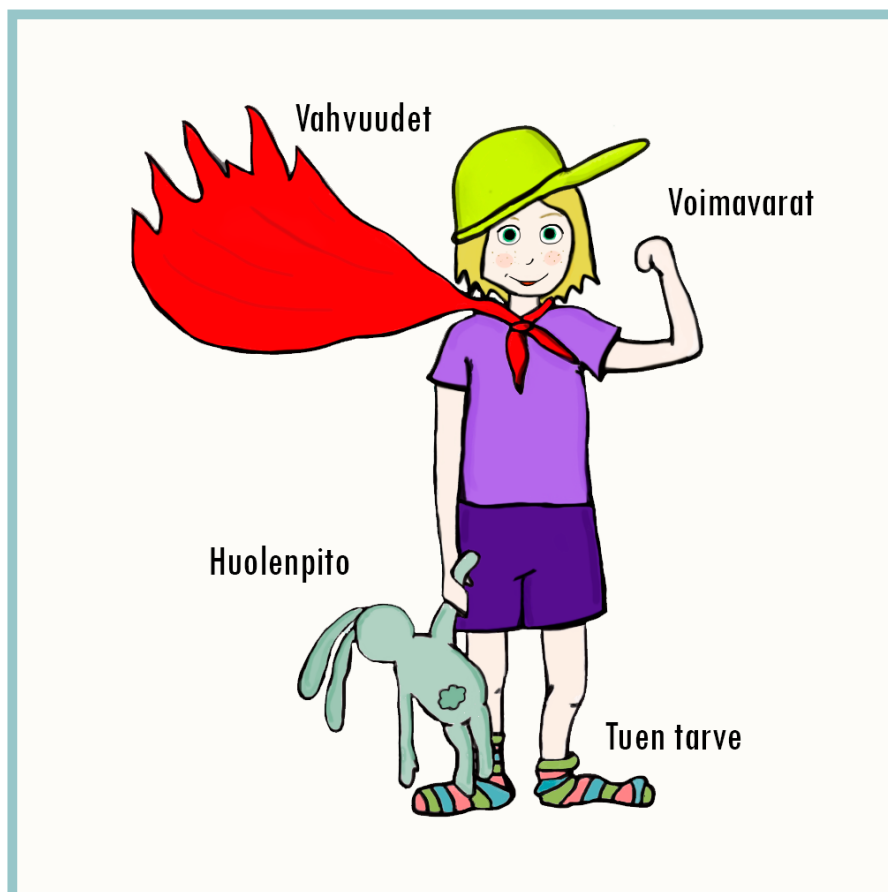
6.

Älä suorita. Työkalu ei saa koskaan ohjata kohtaamista liikaa. Työkalun tulee tukea sinua ja lasta, mutta sen käyttäminen ei ole itse tarkoitus. Työkalu pitää kyetä heittämään sivuun, mi-

7.

käli se ei tunnu hyvältä. Muista myös, ettei ole vääriä tai oikeita vastauksia! Ota mukaasi ripaus tai aimo annos seikkailu- ja leikkimielisyyttä.

Kannusta ja tue lasta tarpeen mukaan. Voit ohjata lempeästi lasta käsiteltävään aiheeseen tai tehtävään, mutta muista, että lapsen maailmassa asioilla ei ole sellaisia raja-aitoja kuin aikuisilla voi olla. Joskus on tärkeämpää kuunnella lasta siitä aiheesta, josta hän kertoo, vaikka se ei olisi osa tehtävää, jotta voi aidosti ymmärtää ja löytää yhteisen kielen. Tapauksen jälkeen muista kysyä lapselta, miltä tehtävä tuntui. Käytä apuna lopun fiilismittaria!

Kuva 1.
Kuvan avulla autetaan lasta hahmottamaan lapsen eri osa-alueet: vahvuudet, voimavarat, huolenpidon tarpeen ja tuen tarpeen.

TEHTÄVÄKORTTI 1: OSAAN JA ILOITSEN (Vahvuudet)

Meistä jokaisella on joku asia, josta tykkäämme ja innostumme. Meillä kaikilla on myös erilaisia taitoja ja opimme jatkuvasti uusia. Kaikessa ei tarvitse eikä voi olla hyvä, mutta jokainen on jossain hyvä. Tämän tehtäväkortin harjoitusten avulla haluan ymmärtää paremmin, mitkä ovat sinulle tärkeitä asioita, joita jo osaat ja joista iloitset. Jokaisella lapsella on oikeus kokea olevansa hyvä sellaisena kuin on!

JOKAINEN SORMI ILOITSEE SINUSTA!

Ehdota lapselle, että piirrätte hänen kätensä ääriviivat paperille. Kerro, että teillä on tarkoitus kirjoittaa käden sisään asioita, joista lapsi tykkää, innostuu ja joissa lapsi on omasta mielestään hyvä. Niitä voi olla yksi tai vaikka jokaiselle sormelle omansa! Lapsi voi valita itse kertooko, kirjoittaako, piirtääkö tai valitseeko asiat kuvista. Jos lapsi innostuu, voitte piirtää toisenkin käden ja vaikka varpaat.

Joskus voi olla vaikea keksiä hyviä asioita itsessään. Voit tukea lasta erilaisten kuvien avulla ja pohtimalla asioita, joista lapsi tykkää. Kysy myös mitä lapsen paras kaveri/vanhempi/lemmikki/ope/unilelu vastaisi, jos häneltä kysyttäisiin jotain lapsesta. Voit myös kertoa omat havaintosi lapsesta: ”olen huomannut, että olet tosi innokas piirtäjä, osaat olla hauska...”. Tehtävä on valmis, kun lapsi itse on tyytyväinen. Tärkeää on, että lapsi itse iloitsee valitusta asiasta!

SUPERVOIMANI

Kysy lapselta, tietääkö hän jonkun ihmisen, eläimen tai hahmon, jolla on supervoimia. Voit kertoa mitä sinulle itsellesi tulee mieleen. Kirjoittakaa tai piirtäkää erilaisia supervoimia paperille ylös. Kerro, että tehtävän tarkoitus on löytää lapsen oma supervoima! Sellainen, joka tuo lapselle iloa ja auttaa lasta elämässä. Kerro, että supervoima voi olla monenlainen, eikä ole väriä vastauksia. Oman supervoiman voi esimerkiksi löytää, kun miettii asioita, joista nauttii ja joissa on taitava. Sen voi löytää myös, kun kuuntelee toisten ajatuksia itsestään. Voitte tehdä lakanasta, huivista tai pyyhkeestä supersankari-viitan ja miettiä, millaisia supervoimia voi olla piilossa muilta. On myös lupa haaveilla: jos saisi valita minkä tahansa supervoiman, mikä se olisi? Osoita kiinnostusta lapsen valitsemaan tai haaveilemaan supervoimaan, ja miettikää yhdessä mitä voimalla voi saada aikaan. Lopuksi voitte askarrella supersankarimerkin!

HYVÄ KUULUVIINI!

Tarvitset kartongin ja kuvia. Hyviä kuvia löydät Papunetistä tai Pikku Kakkosen kommunikaatiokorteista. Myös leikeltävät lehdet toimivat hyvin! Ota kartonki esille ja levitä kuvia pöydälle. Pyydä lasta katsomaan kuvia ja valitsemaan sellaiset, joissa lapsi kokee olevansa hyvä. Osoita kiinnostusta miksi lapsi valitsee jonkun kuvan ja mitä hän siitä kertoo. Lapsen luvalla voit kirjoittaa lapsen kertomaa ylös. Kun lapsi on itse tyytyväinen kartonkiin, rullatkaa se yhdessä tötteröksi ja laittakaa teippipalalla sivusta kiinni. Kysy lapselta haluaako hän sanoa asiat tötteröön tai saatko sinä kenties sanoa ne - tötterön kautta mukavat asiat ja omat hyvät puolet tulevat paremmin kuuluviin!

TEHTÄVÄKORTTI 2: SAAN ILOA JA LOHTUA (Voimavarat)

Elämässä on asioita, jotka antavat meille iloa ja voimaa. On myös sellaisia asioita, jotka helpottavat oloa ja auttavat meitä jaksamaan silloinkin, kun on paha olla ja tapahtuu kurjia asioita. Näitä asioita me aikuiset usein kutsumme voimavaroiksi. Tämän tehtäväkortin avulla voin oppia ymmärtämään paremmin, millaiset asiat helpottavat juuri sinun oloasi ja tuovat sinulle iloa ja voimaa. Jokaisella lapsella on oikeus nauttia elämästä!

SÄTEILEVÄ AURINKO

Piirtäkää iso aurinko paperille. Kirjoittakaa, piirtäkää tai liimatkaa auringon sisälle kuvia IHMISISTÄ, ASIOISTA, TEKEMISISTÄ ja PAIKOISTA, jotka tuovat iloa ja valoa lapsen elämään.

Kun aurinko on sisältä valmis, voitte miettiä, miten lapsi itse tuo iloa ja valoa toisten elämään. Millaisilla asioilla hyvää oloa voi lisätä ympärilleen? Kirjoittakaa tai piirtäkää näitä asioita säteisiin.

Vinkki: Jos lapsi haluaa, voitte molemmat tehdä oman auringon ja leikkiä vaikka Piirrä ja arvaa -leikkiä! Taivasta saa täydentää myös pilvillä, tähdillä tai kuuraketilla. Moni saa auringosta energiaa, mutta sateesta ja myrskystäkin voi saada paljon voimaa!

UNELMIA ELÄMÄÄN

Tätä tehtävää varten tarvitset ilmapalloja tai paperia sekä kyniä. Tehtävänänne on haaveilla ja saada unelmille siivet.

Pyydä lasta miettimään asioita, joista hän unelmoi ja haaveilee.

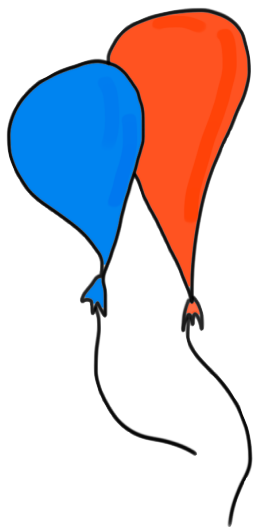
Voit käyttää apuna kysymyksiä:

Jos hyvä haltija tulisi vastaan ja kysyisi sinulta toiveen, mitä vastaisit?

Jos löydät taikasauvan, mitä taikoisit: itsellesi? Sinulle tärkeille ihmisille? Maaailmaan?

Kirjoittakaa yhdessä lapsen kertomia asioita lapuille ja laittakaa ne ilmapallon sisään. Puhaltakaa ilmapallot ja pallotelkaa niitä yhdessä. Joskus unelmiin on vaikeampi uskoa, mutta niitä on myös tärkeä kannatella!

Jos sinulla ei ole ilmapalloja, mutta haluat saada unelmille siivet, voit tehdä lapsen kanssa paperilennokin, johon kirjoitatte ennen taittelua omia haaveita ja unelmianne. Lennättäkää lennokkia toisillenne.

LOHDUN JA ILON KUVAKOLLAASI

Tehkää kuvakollaasi asioista, jotka tuovat lapselle iloa ja lohtua. Lapsi voi ottaa kameralla kuvia asioista, jotka tekevät hänet iloiseksi tai lohduttavat häntä silloin, kun lapsella on paha mieli. Lapsi voi myös leikata kuvia lehdistä. Pieni lapsi tarvitsee usein aikuisen tukea kameran käytössä. Tärkeää on, että aikuinen antaa lapsen kuvata ja valita kuvat juuri siitä kulmasta mistä lapsi haluaa. Tarkoitus ei ole arvioida kuvien laatua. Kun lapsi on ottanut kuvia, katsokaa niitä yhdessä ja valitkaa lapsen mielestä tärkeimmät kuvat. Pyydä lasta kertomaan mitä kuvissa on, ja kirjaa lapsen sanoin ylös mitä lapsi kertoo. Voit esittää tarkentavia kysymyksiä. Kun lapselle tärkeät kuvat on valittu tehkää niistä kuvakollaasi tai näyttely.

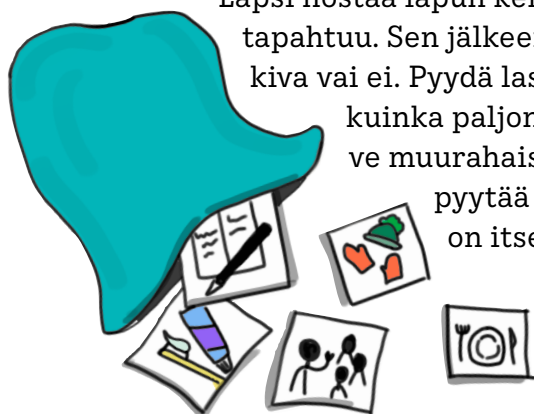
TEHTÄVÄKORTTI 3: TARVITSEN APUA JA TUKEA (Tuen tarve)

Jokainen meistä tarvitsee apua ja tukea. Tarvitsemme sitä erilaisissa asioissa ja erilaisissa elämäntilanteissa. Tukea ja apua saa ja kannattaa pyytää. Tämän tehtäväkortin avulla haluan ymmärtää, millaisissa asioissa sinä toivot saavasi apua ja tukea ja millaista hyvä apu sinusta on. Lapsilla on oikeus saada apua ja tukea asioissa, joissa he kokevat sitä tarvitsevänsä!

ASIAT, JOISSA TARVITSEN APUA

Ota pipo tai pussi, josta ei näy lävitse. Piirrä, tulosta tai leikkaa sinne valmiiksi kuvia tilanteista, joissa lapsi voisi tarvita tukea ja apua ja joista lapsi selviytyy ilman apua.

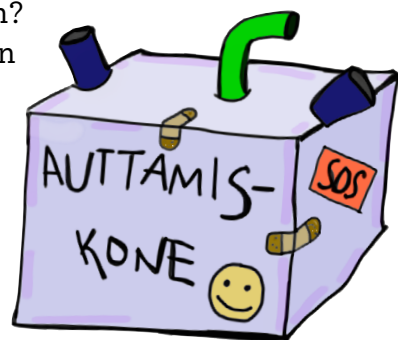
Lapsi nostaa lapun kerrallaan pussista. Jutelkaa mitä kuva esittää tai mitä siinä tapahtuu. Sen jälkeen voit kysyä lapselta, onko asia tai kuvan tilanne lapsesta kiva vai ei. Pyydä lasta kuvan katsomisen jälkeen näyttämään tai kertomaan kuinka paljon apua lapsi tarvitsee tai toivoo asiassa. Onko avun tarve muurahaisen, siilin, karhun vai sinivalaan kokoinen? Lopussa voit pyytää lasta piirtämään kuvan sellaisesta tilanteesta, jossa hän on itse auttanut jotain toista. Valitse kuvat sen mukaan, minkä asian vuoksi lapsi on tapaamisella. (Koulun käynnin haasteiden kohdalla esimerkiksi kuvat: kouluun lähteminen, tunnilla oleminen, koulutehtävät, välitunnit, ruokailu, koetilanteet, yhdessäolo kavereiden kanssa, kotimatka).

AUTTAMISKONE

Maailmassa on paljon koneita, jotta asiat voitaisiin tehdä helpommin ja nopeammin. On kuitenkin asioita, joita varten ei ole vielä konetta olemassa. Ehdota lapselle, että ideoitte ja rakennatte auttamiskoneen. Mihin asiaan tai tilanteeseen sinä haluaisit oman auttamiskoneen? Voitte katsoa myös kuvia keskustelun tukena erilaisista arkipäivän tilanteista. Sinulla voi olla muutamia erilaisia tarvikkeita koneen rakennukseen: Paperia, kyniä, vessapaperirullia ja pahvilaatikoi- ta sekä luonnonmateriaaleja: kiviä, keppejä, lehtiä ja käpyjä. Tekemisen aikana ja sen jälkeen jutelkaa, miten kone auttaa lasta ja millaista on hyvä apu lapsen omasta mielestä. Kirjaa lapsen kertomaa lapsen sanoin ylös.

Vinkki: Auttamiskoneen voi piirtää tai rakentaa saatavilla olevien materiaalien ja lapsen mielenkiinnon kohteiden mukaan vaikkapa legoista. Tatu ja Patu ovat muuten myös keksineet erilaisia hassuja keksintöjä, jolla helpottavat elämäänsä!

SARJAKUVA

Taita A4 paperi keskeltä kahtia pitkää ja lyhyttä reunaa niin, että paperiin ilmestyy kuusi samankokoista ruutua. Pyydä lasta keksimään tarinan päähenkilö, jota lapsen on tarkoitus auttaa. Lapsi voi keksiä henkilön, piirtää hänet tai valita pikkuesineistä tai pehmoleluista. Pyydä lasta keksimään henkilölle nimi ja miettimään joku tilanne, jossa henkilö kaipaasi aikuiselta apua. Kuka olisi se aikuinen, jonka puoleen henkilön kannattaisi kääntyä? Mikä olisi helpoin tapa kertoa asiasta? Mitä aikuinen voisi tehdä auttaakseen henkilöä? Miten tarina päättyy?

TEHTÄVÄKORTTI 4: MINUSTA VOI HUOLEHTIA (Huolenpito)

Me kaikki voimme pitää toisistamme huolta. Aikuisilla on erityinen vastuu pitää huolta lapsista ja suojella heitä. Lapsella on oikeus saada hoivaa, hellyyttä ja lohdutusta. Huolenpito voi olla syliin ottamista, ruoan antamista, lämpimiä vaatteita tai lasta suojelevia rajoituksia, esimerkiksi ikärajoja pelottavissa ohjelmissa. Tämän tehtäväkortin avulla haluan oppia lisää siitä, millaista huolenpitoa sinä saat ja kaipaat. Jokaisella lapsella on oikeus olla pelkäämättä ja saada hellyyttä.

LENTÄVÄLLÄ MATOLLA MAAILMALLE

Laita pyyhe, huivi tai viltti lattialle. Kysy lapselta haluaako hän leikisti lähteä lentävällä matolla maailmalle ja mihin hän haluaisi lentää. Voitte arvioida seikkailun kestoa yhdessä. Suunnitelkaa lapsen kanssa mitä seikkailulle voisi tarvita mukaan. Kirjaa lapsen kertomaa ylös ja esitä tarkentavia kysymyksiä, esimerkiksi miksi valitsit tämän esineen? Onko jotain muuta tarpeellista? Keitä ihmisiä olisi lapsen mielestä tärkeä olla mukana? Kenen kanssa olisi turvallinen olo? Kenen kanssa olisi kiva hassutella yhdessä? Kenen kanssa olisi mukava nähdä uusia paikkoja? Kuka voisi pitää huolta, että on ruokaa ja sopivat vaatteet?

Pohtikaa myös mikä olisi hyvä määränpää.

TURVALLINEN MAJA

Ehdota lapselle majan rakennusta. Kerro, että tarkoitus on rakentaa maja, jossa on hyvä ja turvallinen olo. Jutelkaa lyhyesti, mitä turvallisuus lapsen mielestä tarkoittaa. Voit kertoa, että moni lapsi on kuvannut sitä niin, ettei tarvitse pelätä ja jännittää ja voi olla oma itsensä. Valitkaa ensin haluaako lapsi tehdä majan itselleen, omalle pehmölle tai kenties jollekin pikkuesineelle. Miettikää sitten, mistä majan voisi rakentaa. Sinulla saattaa olla valmiiksi muutama vaihtoehto lapselle, esimerkiksi: muovailuvahaa, luonnosta yhdessä kerätyt materiaalit, legopalikat, tyynyt ja viltit tai vaikka tyhjä kenkälaatikko. Kysy lapselta tekemisen aikana ja sen jälkeen, millainen maja on ja miksi majassa on turvallista. Kirjaa lapsen kertomaa lapsen sanoin paperille. Kun lapsi on tyytyväinen majaan, se on valmis. Keskustelua turvallisista paikoista voitte jatkaa majan rakennuksen jälkeenkin.

MUISTIPELI

Piirrä tai kirjoita tavalliselle pahville kuvia huolenpitoon liittyvistä asioista (uni ja lepo, ruoka, rajat, hellyys, vaatteet jne). Tee samasta asiasta aina kaksi samankokoista ja -näköistä sana/kuvakorttia. A4 kokoisesta paperista saat helposti ja nopeasti taiteltua 6 samankokoista neliötä. Lapsen iän mukaan valitse 3-12 kuvaparia ja tee niistä muistipeli. Pelatkaa muistipeliä yhdessä. Löydettyä parin voi kertoa toiselle, mitä kuvassa näkee ja mitä se itselle tarkoittaa. Kuka huolehtii, että asia lapsen elämässä toteutuu?

Vinkki: Voit myös tulostaa valmiit kuvat käyttämällä Papunet -kuvatyökalua, jonka avulla samalle sivulle tulostuu kuusi samankokoista kuvaa. Pikku Kakko-sen kommunikaatiokortit toimivat myös hyvin. Kuvien ideoinnin ja piirtämisen voi tehdä myös yhdessä lapsen kanssa ja lapsi on silloin määrittämässä mitä kaikkea ”pitää huolta” voi lapselle tarkoittaa.

KYSY PALAUTE JA HUOMIOI SE!

Kysy lapselta aina, miltä tehtävä ja tapaaminen tuntui. Mikä tuntui kivalta? Tapahtuiko jotain, mikä tuntui kurjalta? Haluaisiko lapsi tehdä uudestaan tällaisia tehtäviä?

Alla olevaa fiilismittaria voit käyttää palautteen kysymisen tukena! Kysy: "Näytä minulle, miltä tapaaminen / tehtävä tuntui?" Tehtäväkorttien kuvat voivat toimia mieleen palauttamisen ja konkretisoimisen tukena, jos olette tehneet useampia tehtäviä yhdessä. Lapsi voi myös piirtää, mikä hänelle jäi päällimmäisenä mieleen tapaamisesta tai kirjoittaa tervehdyksen.

Havainnoi lasta tapaamisen aikana. Usein lapsi antaa palautetta spontaanisti ja osoittaa myös eleillään ja toiminnallaan, miltä hänestä tuntuu. Jos ajattelet että lapsi ahdistuu, kysy lapselta, haluaako hän lopettaa tehtävän vai jatkaa sitä. Jos lapsi innostuu, voitte jatkaa pitkään samaa tehtävää ja siitä syntyy parhaimmillaan aito leikki, jonka edessä kaikki on mahdollista.

Älä unohda antaa lapselle palautetta: kiitä siitä, että sait tavata lasta ja kuulla hänen ajatuksiaan! Kerro lapselle, mikä sinulle jäi mieleen tapaamisesta ja mitä sinä opit!

